

Nr 714

Av herr Hedlund m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 75, med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.

I propositionen nr 75 föreslås förbättring av folkpensioneringen från och med den 1 juli 1960 genom höjning av ålderspensionerna samt invalidpensionernas och sjukbidragens maximibelopp med 250 kronor om året för ensam pensionär och 350 kronor för två pensionsberättigade makar. Denna höjning är enligt centerpartiets mening otillräcklig, om man vill ge de nuvarande folkpensionärerna möjligheter till en skälig levnadsstandard. Enligt centerpartiets mening bör folkpensionsförmånerna förbättras i huvudsak i den takt som pensionsberedningen föreslagit. Med hänsyn till att en avveckling av de kommunala bostadstilläggen nu inte är aktuell bör ålderspensionerna och därmed sammanhängande pensionsförmåner höjas med ytterligare 250 kronor för ensam pensionär och 350 kronor för två pensionsberättigade makar för att en förbättring av förmånerna skall uppnås i huvudsak i den takt pensionsberedningen föreslagit. Då riksdagen 1959 avvisade centerpartiets förslag till finansiering av den aktuella folkpensionshöjningen, kan denna ytterligare standardförbättring inte genomföras förrän den 1 januari 1961. Centerpartiet föreslår därför, att folkpensionerna skall höjas ytterligare från den 1 januari 1961 med 250 kronor om året för ensam pensionär och 350 kronor för två pensionsberättigade makar. För finansiering av denna standardförbättring utöver regeringens förslag föreslår centerpartiet, att folkpensionsavgiften från den 1 januari 1961 skall uttagas med 5 procent.

Allmänna pensionsberedningen föreslog i sitt 1957 framlagda betänkande, att folkpensionerna under den framförliggande 10-årsperioden skulle höjas successivt, så att ålderspensionen år 1968, räknad i 1957 års penningvärde, skulle uppgå till 3 600 kronor om året för ensam pensionär och 5 400 kronor för två pensionsberättigade makar. Rörande takten i höjningen av folkpensionerna förordade pensionsberedningen en särskilt kraftig höjning år 1960, nämligen med 700 kronor för ensam pensionär och 820 kronor tillsammans för två pensionsberättigade makar, och därefter en jämn stegring vartannat år med 150 resp. 225 kronor fram till år 1968. Härvid förutsatte pensionsberedningen, att en avveckling av de kommunala bostadstilläggen skulle ske i samband med höjningarna 1960 och följande år, så att den pensionsberättigades bostadstillägg minskades med hälften av pensionshöjningen för året.

I motiveringen för sitt förslag framhöll pensionsberedningen vikten av att de gamla och arbetsoförmögna bereddes en skälig levnadsstandard. Den skälighetsavvägning mellan folkpensionärerna och den aktiva befolkningen, som de nuvarande folkpensionerna återspeglar, kunde inte längre anses tillfredsställande. Man borde därför, uttalade beredningen, inrikta sig på att den 1 juli 1960 vidtaga en påtaglig höjning av pensionerna, så att de nuvarande pensionärerna kunde få verklig nytta av reformen.

Riksdagen fattade 1958 på grundval av pensionsberedningens betänkande principbeslut om att folkpensionerna under en 10-årsperiod skulle höjas successivt, så att ålderspensionen 1968 motsvarade 3 600 kronor för ensam pensionär och 5 400 kronor för två pensionsberättigade makar, allt i 1957 års penningvärde. Vad angår den takt i vilken höjningarna av folkpensionerna skulle ske för att man skulle nå detta mål uttalade riksdagen, att vid varje etapphöjning av ålderspensionen möjlighet borde föreligga för statsmakterna att bestämma höjningens storlek med hänsyn till den statsfinansiella och samhällsekonomiska situationen, och framhöll härvid, att den kraftiga höjning, som pensionsberedningen föreslagit för år 1960, borde undvikas och en jämnare successiv höjning eftersträvas. Men samtidigt ansåg sig riksdagen då inte böra taga ställning till frågan om avveckling av de kommunala bostadstilläggen. Dessa synpunkter uttalades ånyo av 1959 års riksdag.

I propositionen nr 75 föreslås nu, att ålderspensionen från och med den 1 juli 1960 skall höjas med 250 kronor om året för ensam pensionär och med 350 kronor för två pensionsberättigade makar. Motsvarande höjning föreslås också av invalidpensionernas och sjukbidragens maximibelopp, varjämte höjningen också skall komma till synes på änkepensionerna. Genom den i propositionen föreslagna standardhöjningen skulle ålderspensionernas årsbelopp, om man räknar med ett nytt indextillägg, från och med den 1 juli 1960 uppgå till 2 750 kronor för ensam pensionär och 4 350 kronor för två pensionsberättigade makar. Maximibeloppen för invalidpension och sjukbidrag skulle bli desamma. Vidare föreslås i propositionen, att full änkepension enligt principbeslutet av 1958 års riksdag skall utgå med samma belopp som ålderspensionen till en ensam pensionär. I överensstämmelse med vad riksdagen uttalat 1958 och 1959 föreslås inte någon reduktion av de kommunala bostadstilläggen. Det förutsättes tydligen, att det för år 1968 fastställda målet i fråga om ålderspensionerna och därmed sammanhängande förmåner inom folkpensioneringen skall uppnås genom en jämn höjning vart annat år av samma storlek som den nu föreslagna.

I enlighet med vad pensionsberedningen framhöll är det angeläget, att de som nu är folkpensionärer eller blir det inom de närmaste åren beredes en i jämförelse med den aktiva befolkningen skälig levnadsstandard, så att pensionsreformen blir till verklig nytta för dem. Centerpartiet har därför

understrukit, att det viktigaste i den aktuella pensionsreformen är en väsentlig förbättring av folkpensionerna. Det vid 1959 års riksdag genomdrivna beslutet om obligatoriska inkomstgraderade tilläggspensioner innebär, att huvuddelen av den i arbetslivet nu verksamma generationen tillföres kraftigt utbyggda pensionsförmåner, som till stor del får betalas av den kommande generationen. Vi hävdar från vår sida, att frågan om tilläggspensioneringen bör lösas enligt den personliga frivilliglinjen. En självklar konsekvens av beslutet om ATP synes oss under alla förhållanden böra vara, att de nuvarande folkpensionärerna, som genom sin arbetsinsats lagt grunden till vår produktionsökning, beredes möjligheter till en skälig levnadsstandard, som står i rimlig proportion till de förmåner, som genom ATP åsyftas för den nu verksamma generationen. Departementschefen framhåller visserligen i propositionen, att en väsentlig förbättring av levnadsvillkoren för redan pensionerade framstår som särskilt angelägen mot bakgrunden av ATP-beslutet. Den i propositionen föreslagna standardhöjningen av folkpensionerna är emellertid enligt vår mening helt otillräcklig för detta syfte. Enligt vår mening är det nödvändigt, att folkpensionsförmånerna förbättras i huvudsak i den takt som pensionsberedningen föreslog.

Riksdagen uttalade såsom nämnts 1958 och 1959, att höjningen av ålderspensionerna och därmed sammanhängande pensionsförmåner borde ske i en jämnare takt än vad pensionsberedningen föreslagit. Samtidigt har klargjorts, att en avveckling av de kommunala bostadstilläggen enligt pensionsberedningens förslag nu inte är aktuell. Principbeslutet om att ålderspensionerna och därav beroende pensionsförmåner inom folkpensioneringen år 1968 skall uppgå till 3 600 kronor resp. 5 400 kronor har fattats oberoende av frågan om de kommunala bostadstilläggen. Men helt naturligt bör, såsom klargjordes i reservation till särskilda utskottets utlåtande nr 1:1958 av herrar Wahlund, Eliasson och Hansson i Skegrie, hänsyn tagas till sambandet med de kommunala bostadstilläggen vid avgörande av frågan om takten för folkpensionsförbättringarna. Den avveckling av de kommunala bostadstilläggen, som enligt pensionsberedningens förslag skulle genomföras 1960, skulle enligt beredningens beräkningar uppgå till ett sammanlagt belopp av cirka 155 milj. kronor.

En standardförhöjning enligt pensionsberedningens förslag med 700 kronor för ensam pensionär och 820 kronor för två pensionsberättigade makar medför en kostnad av cirka 600 milj. kronor om året. När de kommunala bostadstilläggen nu bibehålles oförändrade, kan den förbättring av pensionsförmånerna, som pensionsberedningen avsåg för år 1960, i huvudsak uppnås vid en sammanlagd höjning av $(600 - 155 =)$ 445 milj. kronor. Denna pensionsnivå uppnås i genomsnitt, om ålderspensionen och därav beroende pensionsförmåner höjes med 500 kronor för ensam pensionär och 700 kronor för två pensionsberättigade makar, dvs. med 250 resp. 350 kronor utöver

vad regeringen föreslagit. Kostnaden för en sådan standardförbättring blir cirka 440 milj. kronor, varav cirka 390 milj. kronor kommer på staten och cirka 50 milj. kronor på kommunerna. Kostnadsökningen utöver regeringsförslaget blir sålunda 220 milj. kronor, varav 195 milj. kronor på staten och 25 milj. kronor på kommunerna. Vid en sådan standardförbättring skulle ålderspension, full änkepension samt maximibelopp av invalidpension och sjukbidrag uppgå till 3 000 kronor om året för ensam pensionär. För två pensionsberättigade makar skulle pensionsbeloppet bli 4 700 kronor.

Det är enligt vår mening nödvändigt, att folkpensionerna förbättras i huvudsak i den takt som pensionsberedningen föreslagit. I nuläget är statsfinanserna hårt ansträngda. Orsaken härtill är i första hand den statliga utgiftsexpansionen på olika områden. Härvid bör särskilt uppmärksammas, att genomförandet av den obligatoriska tilläggs pensioneringen redan för nästkommande budgetår medför en försämring av statens finanser med över 200 milj. kronor inom vilken ram den ytterligare höjning av folkpensionerna, som vi ovan angivit, skulle ha möjliggjorts. ATP-beslutet har sålunda skapat betydande svårigheter för genomförande av förbättring av folkpensionerna i den takt pensionsberedningen föreslagit. Det har därför framstått som nödvändigt att särskilda finansieringsmöjligheter skapas för folkpensioneringen, om den avsedda pensionsnivån skall kunna uppnås. I det budgetalternativ, som vi hösten 1959 förelade riksdagen, hade vi givit utrymme för en höjning av folkpensionsförmånerna år 1960 i huvudsak till den nivå, som pensionsberedningen föreslagit. Vi hade förordat, att medel till en sådan reform skulle skapas genom en höjning av folkpensionsavgiften med 0,5 procent till 4,5 procent redan från den 1 januari 1960. Det är att allvarligt beklaga, att detta vårt alternativ avvisades av riksdagen.

Frågan om sättet för folkpensioneringens finansiering är för närvarande föremål för utredning. Det är härvid angeläget att uppnå en sådan utformning, att inte en för låg- och mellaninkomstgrupperna oförmånlig förskjutning uppstår från skatte- till avgiftsfinansiering. För genomförande av förbättring av folkpensionsförmånerna i den takt som pensionsberedningen förordade är det emellertid nu nödvändigt med höjning av folkpensionsavgiften. En sådan reform kan emellertid nu inte vinna verkan förrän från och med beskattningsåret 1961. I det hårt ansträngda läge, i vilket statsfinanserna kommit i följd av ATP-reformen och andra beslut, finns det — sedan riksdagen 1959 avvisat vårt förslag om finansiering av folkpensionshöjningen — inte möjligheter att genomföra en sådan standardförbättring för folkpensionärerna, som pensionsberedningen avsåg, förrän den 1 januari 1961. Vi föreslår sålunda, att från och med den 1 januari 1961 utöver vad regeringen föreslagit standardförbättring skall utgå till folkpensionärerna med 250 kronor om året för ensam pensionär och 350 kronor för två pensionsberättigade makar.

Folkpensionsavgiften utgår på samtliga fysiska personers taxerade inkomster med undantag för inkomster som ej överskrider 1 200 kronor per år och inkomster som härrör från personer som ej befinner sig i åldern 18—66 år. Pensionsberedningen har räknat med att de taxerade inkomster som därigenom ej påföres pensionsavgift uppgår till ca 3,8 miljarder kronor per år. Folkpensionsavgift erlägges vidare icke för den del av inkomst, som överskrider 15 000 kronor. Taxeringsåret 1958 utgjorde sådana inkomstdelar ca 4 procent av de totala taxerade inkomsterna hos fysiska personer. Nämnda procentsats torde förskjutats något uppåt till följd av den allmänna inkomstutvecklingen. Vidare bör hänsyn tagas till att en viss mindre del av påförda avgifter ej inbetalas. En beräkning av folkpensionsavgifterna bör sålunda grundas på de sammanlagda taxerade inkomsterna, sedan dessa reducerats dels med 4 miljarder kronor, dels med 5 procent.

Fysiska personers sammanlagda taxerade inkomster uppgick inkomståret 1954 till ca 25 miljarder kronor, inkomståret 1955 till 28 miljarder kronor, inkomståret 1956 till 29 miljarder kronor, inkomståret 1957 till 31 miljarder kronor och inkomståret 1958 till 32 miljarder kronor (avrundade tal). Vid en i stort sett oförändrad inkomstutveckling skulle de taxerade inkomsterna år 1961 uppgå till ca 37 miljarder kronor. Därav skulle drygt 31 miljarder kronor vara pensionsavgiftspliktiga.

Vårt förslag om standardhöjning för folkpensionärerna med 250 kronor för ensam pensionär och 350 kronor för två pensionsberättigade makar medför en kostnad, som för statens vidkommande kan beräknas till knappt 100 milj. kronor för budgetåret 1960/61 och till knappt 200 milj. kronor för budgetåret 1961/62. Vid en höjning av folkpensionsavgiften från 4 procent till 5 procent med verkan från den 1 januari kan den av oss förordade standardförbättringen finansieras. Vi föreslår, att folkpensionsavgiften höjes på nämnda sätt. På grundval av ovan angivna siffror rörande skatteunderlaget kan staten härigenom beräknas tillföras en bruttoinkomstökning av cirka 300 milj. kronor om året. För budgetåret 1960/61 tillföres staten härigenom cirka 100 milj. kronor, motsvarande den utgiftsökning som vårt förslag föranleder. För budgetåret 1961/62 blir inkomstökningen cirka 275 milj. kronor och för budgetåret 1962/63 cirka 225 milj. kronor. Den relativt lägre siffran 1962/63 sammanhänger med att folkpensionsavgiften är avdragsgill vid taxeringen.

Statens inkomstökning till följd av avgiftshöjningen blir således frånsett budgetåret 1960/61 större än den utgiftsökning, som vårt förslag medför i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag. Det bör emellertid uppmärksammas, att även om samhällets sammanlagda insats för pensionärerna enligt vårt förslag i huvudsak överensstämmer med vad pensionsberedningen förordat kommer inte denna insats vissa pensionärer till del i den utsträckning, som beredningen avsett. Detta gäller givetvis de pensionärer, som inte har bo-

stadstillägg eller endast obetydliga sådana. Genom höjningen av folkpensionsavgiften öppnas emellertid möjlighet att relativt snart rätta till detta vid de kommande etapphöjningar, som skall företagas i syfte att uppnå den av riksdagen för år 1968 fastställda nivån, vilken beslutats oberoende av hur det kommer att förfaras med bostadstilläggen. Den försening med ett halvt år av den för år 1960 avsedda folkpensionshöjningen, som blivit nödvändig till följd av riksdagens tidigare ståndpunktstaganden, motiverar också, att man snarast söker komma upp till de av beredningen föreslagna beloppen för ålderspensionerna och därav beroende pensionsförmåner.

Den standardförbättring för folkpensionärerna, som vi sålunda förordat, är enligt vår mening ett minimibelopp, om man vill garantera de nuvarande folkpensionärerna en skälig levnadsstandard. Målsättningen i fråga om de pensionsbelopp, som skall ha uppnåtts år 1968, har i enighet fastställts av riksdagen på grundval av pensionsberedningens förslag. Enligt vår mening är det lika angeläget, att standardförbättringen genomföres i huvudsak i den takt som pensionsberedningen föreslagit — liksom att folkpensionärerna även efter år 1968 tillförsäkras skälig del av en kommande produktionsökning.

Med stöd av vad ovan anförts får vi hemställa,

I. att riksdagen vid behandling av propositionen nr 75 måtte besluta

a) att utöver vad som föreslås i propositionen ålderspensionerna samt invalidpensionernas och sjukbidragens maximibelopp inom folkpensioneringen med verkan från den 1 januari 1961 må höjas med 250 kronor om året för ensam pensionär och 350 kronor för två pensionsberättigade makar;

b) anvisa till Bidrag till folkpensioner m. m. för budgetåret 1960/61 ett förslagsanslag av 2 504 000 000 kronor;

c) att folkpensionsavgiften från den 1 januari 1961 skall utgå med 5 procent av den taxerade inkomsten enligt i övrigt nu gällande bestämmelser; samt

II. att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till enligt ovan erforderlig författningstext.

Stockholm den 25 mars 1960

Gunnar Hedlund

Lars Eliasson
i Sundborn

S. G. W. Wahlund

Nils G. Hansson
i Skegrie

Per Svensson
i Stenkyrka

Anders Pettersson
i Dahl